

PO POROČILU IN GOVORU EDVARDA KARDELJA

NAČELNE SPREMEMBE V POLJEDELSTVU JUGOSLAVIJE

Stalinova politika se je ponesrečila - Kmetška lastnina bo zaščitena, a naj bo v službi človeške skupnosti

Splošno je znano, da so po politični in socialni revoluciji, ki se je ob koncu vojne izvršila v Jugoslaviji, bili z novimi gospodarskimi razmerami v državi močno nezadovoljni predvsem kmetje. Tu ne mislimo na agrarne velikaše, katerih veleposestva so bila razlaščenata ter razdeljena med nepremožne poljedelce, zakaj ti so bili še vselej in povsod v svetu proti sleherni agrarni preosnovi, ki jih je prikrajševala v njihovih dotedanjih pravicah.

Za Jugoslavijo je bilo neprimerno pomembnejše, da so bili z razmerami globoko nezadovoljni srednji in mali kmetje, ki so tedaj v Sloveniji in vsej državi predstavljali veliko večino prebivalstva. To je namreč pomenilo, da ima nova komunistična vladavina, na kateri je pred inozemstvom in pred zgodovino slonela vsa odgovornost za usodo in bodočnost države, **proti sebi večino prebivalstva.**

Vzrok je bil v tem, ker so voditelji nove Jugoslavije hoteli rešiti kmetško vprašanje po Stalinovem vzorcu, se pravi, da so pritiskali na kmete, naj svojo zemljo odstopijo »obdelovalnim zadrugam« ali kolhozom ter sploh vodijo odslej naprej svoje gospodarstvo po navodilih državnih oblastev.

NAZADOVANJE PROIZVODNJE

Kmete je zlasti spravljalo v slabo voljo, da so bili prisiljeni oddajati državi znatne količine pridelkov in živino in da je pri tem država določala tudi cene, o katerih so kmetovalci sodili, da so odločno prenizke. Večkrat se je zgodilo, da cene niso krile niti proizvodnih stroškov poljedelca.

Posledica je bila, da so kmetje zgubili veselje do dela, mleko so raje dajali praščem, kot ga prodajali po predpisani ceni, in sploh so omejili, če je bilo le mogoče, proizvodnjo na potrebe svojih družin. Tako se je zgodilo, da je poljedelska proizvodnja **padla pod raven predvojne Jugoslavije** in da je država morala v čedalje večjih množinah uvažati živila iz inozemstva.

To je bilo posebno hudo še zavežlo tega, ker se je medtem jugoslovanska industrija hitro razvijala ter se je mestno prebivalstvo silno množilo. Donosi kmetijstva so začeli padati ravno v času, ko je povpraševanje po živilih neprestano naraščalo. Bila so leta, je pred kratkim ugotovil Edvard Kardelj, ko je uvoz živil iz tujine povzročal Jugoslaviji kar 70 odstotkov primanjkljaja v zunanji trgovini.

K temu je prišlo še to: kmet, ki je nekdanj nosil vsak dinar v hranilnico, da s časom dokupi svojemu posestvu kos zemlje, je zgubil veselje za varčevanje. »Čemu naj se tru-

dim in varčujem«, si je dopovedoval, »če me lepega dne lahko razlaste ter spravijo ob sadove mojega dela?«

PRVI UKREPI JUGOSLOVANSKE VLADE

Jugoslovanski komunistični voditelji so pa k sreči po nekaj letih sprevideali, da taka agrarna politika, posnemajoča v vsem ruski boljševizem, ne vodi nikamor. Saj zmanjšuje le poljedelsko proizvodnjo in škoduje državi. Zato so že pred nekaj leti sklenili se v tem vprašanju ločiti od Moskve in temu primerno izdati potrebne ukrepe.

Najprej so opustili sleherni pritisk na kmete, naj svoja posestva vključijo v obdelovalne zadruge ali kolhoze. Kdor je to storil in mu je bilo žal, da se je za to odločil, lahko svobodno izstopi iz kolhoza ter prevzame svoje posestvo spet v zasebno last in obdelovanje. Odpravili so nadalje vse prisilne oddaje pridelkov in živine. Cene naj znanprej določi svobodno tržišče! Čim boljše kmetovalec proda svoj pridelek, tem bolje zanj.

Posledica je bila, da so kmetovalci spet svobodneje zadihali, da se jim je vračalo veselje do dela ter polagoma tudi zaupanje v državo. Še važnejše pa je, da se je odtlej vidno povečala kmetijska proizvodnja v vsej državi ter so se tako zmanjšale izgube, ki jih je imela Jugoslavija od čedalje večjega uvoza živil iz inozemstva.

NACELNI PREOBRAT

Toda to ni moglo še zadostiti življenjskim potrebam države. Njeni kmetovalci se lahko še tako trudijo, da izboljšajo proizvodnjo, vendar njihovo prizadevanje nikakor ne more ustrezati zahtevam naše dobe, ki

prinaša človeštvu **revolucijo ne le v industriji, temveč tudi v poljedelstvu.** Jugoslovansko kmetško gospodarstvo je pa v primerjavi s stanjem v naprednih deželah zapada še zmerom močno nazadnjaško.

Če bi se hoteli jugoslovanski kmetje izenačiti svojim tovarišem v kulturno razvitih deželah, bi morali korenito spremeniti način dosedanjega obdelovanja zemlje. Uvesti bi morali, kjer je le mogoče, v svoje gospodarstvo **stroje**, se posluževati pri gnojenju zemlje **najsodobnejših izsledkov kemije** in s časom celotno jedrne sile. Tega pa kmetje ne morejo izvršiti iz lastnih sredstev. Nujno potrebno je, da jim priskoči na pomoč država.

V komunističnih deželah je bil doslej običaj, da je vlada to storila samo pod pogojem, da kmetovalci pristanejo na podružabljenje svoje zemlje, kar je zanje pomenilo **razlastitev.** V Stalinovi Rusiji so poljedelce, ki niso tega prostovoljno sprejeli, v to kratkoma **prisilili.** Stalin je velikanske množice kmetovalcev, ki so se upirali, enostavno izgnal z njihovih domov ter preselil v daljno Sibirijo. Kar jih je ostalo v evropski Rusiji, so bili zaposleni na sovhozi in kolhozih tako kot delavci v tovarni in prejemale odškodnino za svoj 8-urni delavnik. Zemlja, na kateri so bili prej lastniki, se je spremenila v nekako državno podjetje.

Takemu gledanju na poljedelsko politiko so se jugoslovanski komunisti, kot je razvidno iz poročila in govora, ki ju je v začetku maja imel Edvard Kardelj v Beogradu, **dokončno odpovedali.** S tem so izvršili preobrat mednarodnega pomena. Izvršili so ga, četudi so z njim izzvali velik odpor v Sovjetski zvezi, na Kitajskem in v drugih komunističnih deželah.

Obojestranska korist

Najprej je Kardelj razglasil načelo, da je treba odločno zavreči sleherni poskus **kmete nasilno gnati v podružabljenje njihovih posestev.** Če se za to odločijo iz svobodne volje, je prav, sicer naj jih država pusti na miru ter zaščiti njihovo lastnino. O tem, ali naj svojo zemljo vključijo v skupno obdelovalno zadruge s sosedi, naj odloča samo **njihovo spoznanje, da je to njim v korist, in ne sila.**

Stalinska politika, ki hoče spremeniti svobodnega kmeta v plačnega delavca na njegovi zemlji, je predvsem gospodarsko popolnoma zgrešena. Kmet, kateri prejema za svoj trud le plačo, bo skrbel le za to, da prejme plačo, vse drugo ga ne bo zanimalo. Gledal bo, da pride do svojih dohodkov s

čim manjšim trudom. Da bo izvrševal svoje dolžnosti, ga je treba nadzirati, mu gledati na prste, mu postaviti na glavo cel zbor uradnikov, ki bodo pazili, kaj in kako dela. S tem se silno podražijo stroški za državno uradništvo, ki ga morajo seve vzdrževati davkoplačevalci.

Popolnoma drugače pa je, ko kmetje vedo, da imajo tem več dohodkov, čim več se trudijo. To je pa dosegljivo samo, če jim država dovoli, da neovirano naprej obdelujejo svoja posestva, poslužujoč se pri tem vseh novodobnih tehničnih pridobitev, do katerih pridejo s pomočjo države. Čim več pridelajo, tem večji je njihov dobiček. Ko-

RADIO TRST A

Nedelja, 17. maja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — kronika 7 dni v Trstu; 15.40 Komorni zbor Ubalda Vrabca; 17.00 Igra o izgubljenem sinu, enodejanka (Andrej Schuster - Drabosnjak - Niko Kuret). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Charles Pierre Baudelaire«, oddajo je pripravil Alojz Rebul; 21.25 Pojeta Maja Gabor in Majda Sepe ob spremljavi orkestra Franco Russo; 22.10 Mala antologija slovenske vokalne glasbe.

Ponedeljek, 18. maja, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Iz življenja tujih ptic — »Tupik«; 18.10 Komorni koncert orkestra Radia Beograd, ki ga vodi Milan Horvat s sodelovanjem pianista Jurice Muraja in sopranistke Melite Kunc — Papandopulo: komorni koncert; Bjelinski: Sedem bagatel; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Jules Massenet: Manon, opera v 4 dej., ork. Tržaške filharmonije in zbor tržaškega gledališča G. Verdi. Približno ob 21.45: Mala literarna oddaja.

Torek, 19. maja, ob: 12.55 Orkester Helmut Zacharias; 18.00 Z začarane police — Eva Znidaršič: Mornarjeva opica; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 Obletnica tedna: 100-letnica rojstva Piera Curieja, napisal M. Javornik; 21.30 Operne uverture; 22.00 Umetnost in življenje: Razstava umetnosti 18. stoletja v Rimu, ocena: Miran Pavlin; 22.15 Koncert sopranistke Jelke Rupnikove, pri klavirju Ciril Cvetko.

Sreda, 20. maja, ob: 18.00 Radijska univerza — Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev — »Sola med psihologijo in medicino«; 18.10 Bartok: Koncert za orkester; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Stare); 20.30 Slovenske instrumentalne zasedbe; 21.00 Vsi so videli, kriminalna igra v 3 dej. (Guglielmo Gianini - Janko Jež). Igrajo člani RO.

Četrtek, 21. maja, ob: 18.00 Z začarane police — Ivanka Cegnar: »Suličar in medved«; 18.10 Stravinski: Petruška, balet; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Artač: »Širjenje šolstva po svetu«; 21.00 Zgodovina odkrivanja sveta — Afrika — »Srečanje v pragozdu«, napisal M. Javornik; 22.00 Iz sodobne književnosti — Giovanni Papini: »Drugo rojstvo«, ocena: V. Beličič; 22.15 Zborovske skladbe Rada Simonitja.

Petek, 22. maja, ob: 12.55 Lahki orkestri; 18.00 Radijska univerza — msgr. Jakob Ukmar: Problem ločitve zakona po kanonskem pravu — »Pogojno privoljenje v zakon«; 18.10 Liszt: »Faust«, simfonija; 19.15 Širimo obzorja — Stari znanci — »Znamka«, napisal S. Martelanc; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu (Fr. Jeza); 21.20 Koncert operne glasbe; 22.00 Znanost in tehnika — Boris Mihalič: »Bilanca geofizičnega leta«; 22.15 Koncert tenorista Mitje Gregorčiča, pri klavirju Pavel Sivic.

Sobota, 23. maja, ob: 14.45 Harry James in njegova trobenta; 16.00 Novelist tedna — oddajo je pripravil M. Jevnikar; 16.20 Ruski narodni plesi; 18.00 Oddaja za najmlajše — Zalost in veselje, mladinska zgodba (Andrejčkov Jože - M. Javornik). Igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Akademski zbor Vinko Vodopivec; 21.00 Sanjači, rad. drama v dveh delih (Josip Tavačar - Martin Jevnikar). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 17. maja, nedelja: binkošti
- 18. maja, ponedeljek: binkoštni ponedeljek
- 19. maja, torek: Peter Celestin
- 20. maja, sreda: Bernard
- 21. maja, četrtek: Feliks
- 22. maja, petek: Emil
- 23. maja, sobota: Zeljko

OBISK POSLANCEV

Te dni se je na Tržaškem mudila skupina komunističnih poslancev in senatorjev, ki je dospela v naše kraje z namenom, da se seznanijo z najvažnejšimi gospodarskimi vprašanji ozemlja. Obiskala je dr. Palamaro in se zglasila na županstvih v Trstu, Miljah, Dolini in Nabrežini. Položaj slovenskega šolstva sta odposlanstvu obrazložila predstavnika Sindikata slovenske šole.

NAČELNE SPREMEMBE V POLJEDELSTVU JUGOSLAVIJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

rist države in kmetov je tesno povezana. Oni vedo, da se spleča se mučiti, ker s tem le večajo dohodke svojih družin.

Istočasno se pa nujno širi podružabljenje kmetijstva, zakaj za sodobno obdelovanje zemlje je čedalje bolj potrebno se posluževati strojev, ki si jih poedini kmet ne more iz lastnih sredstev nabaviti. Prisiljen je, se združiti s sosedi, da pride do potrebnih skupnih traktorjev in drugih strojev za čim boljše izkoriščanje svoje zemlje.

KRŠČANSKO POJMOVANJE LASTNINE

Pri tem, kot vidimo, ne gre za podružabljenje zemlje, temveč samo za podružabljenje proizvodnih sredstev, s katerimi naj se zemlja obdeluje. Takemu podružabljenju se kmeti seve ne morejo upirati. Drugače si namreč ne morejo pomagati, ko da združijo svoje moči s sosedi ter si skupno z njimi in s pomočjo države oskrbe vsa potrebna tehnična sredstva za donosnejše obdelovanje zemlje. Če bi tega ne storili, bi le sebi in svojim družinam škodovali.

Njihova lastna korist jih torej sili, da se

priključijo podružabljenju kmetijskega gospodarstva. Vprašanje lastnine je pri tem, kot priznava tudi Edvard Kardelj, postranskega pomena. Kmet lahko ostane kot do- slej lastnik svoje zemlje, le da njegovo gospodarstvo služi skupnim koristim družbe.

S tem se jugoslovanski komunistični voditelji vidno oddaljujejo od boljševiških nazorov o zasebni lastnini na zemlji ter se nehotoma približujejo krščanskemu gledanju na to vprašanje. Za kristjane je namreč zasebna lastnina le v toliko sveta in nedotakljiva, v kolikor služi človeku kot neobhodno sredstvo za njegov gospodarski obstanek in njegovo gospodarsko neodvisnost. Kadar pa zasebna lastnina prihaja v navzkrižje s koristmi človeške skupnosti, se po krščanskih načelih ne le lahko omeji, temveč, če je treba, celo odpravi in podružabi.

Na sorodno stališče so se postavili, kot vidimo, tudi komunistični voditelji v Jugoslaviji, čeprav bi bilo iz temelja zgrešeno, če bi mi iz tega sklepali, da so se približali krščanskemu pojmovanju družbe in človeškega življenja. Med našim in njihovim svetovnim naziranjem zija še zmerom prepad, ki se idejno ne more premostiti.

Tesna Raabova zmaga

V nedeljo so bile v Avstriji volitve za poslansko zbornico, katerih se je udeležilo 90 odstotkov upravičencev. Zanimanje je bilo veliko, ker so prvič glasovali številni mladi letniki, ki bi utegnili odločilno vplivati na končni izid volitev in s tem na bodočo vlado.

Za nedeljske volitve so značilna tri dejstva: najprej, da so komunisti zgubili v parlamentu vse svoje predstavnike. Doslej so imeli 3 poslance, zanaprej nimajo nobenega. Komunistem je pač v večini evropskih držav po zaslugi stalinskih načinov politike zgubil svojo privlačnost in se nahaja v obrambi ne le v Avstriji, ampak tudi v Franciji, Italiji, na Angleškem in drugod.

Druga značilnost avstrijskih volitev je v tem, da je Raabova krščansko-socialna stranka nazadovala in zgubila glasove celo na Tirolskem. Število njenih sedežev je padlo od 82 na 79. Iz borbe so izšli kot zmagovalci socialisti, saj so povečali svoje parlamentarno zastopstvo s 4 novimi poslanci. Vendar njihova zmaga ni tolikšna, da bi jim pripadel načelnik vlade.

Vodstvo bo ohranil še nadalje Raab, ki ima enega poslanca več kot socialisti. Obnovilo se bo dosedanje zavezništvo kršč. socialcev in socialistov, kateri že od konca vojne skupno vladajo Avstriji. Za Slovence na Koroškem je izid volitev brez pomena, ker so ravno tako kršč. socialci kot socialisti nasprotniki narodnih manjšin.

CESTNO OMREŽJE SE ŠIRI

Jugoslovanska vlada je sklenila dograditi dve važni avtomobilski cesti, za kateri se zanimajo tudi inozemski krogi. Prva pojde iz Beograda skozi Niš in Skopje do Dževdželje ob meji Grčije in bo dolga 574 kilometrov, druga, tako imenovana Jadranska cesta, bo pa vezala Reko z vsemi mesti ob Jadranski obali do skrajnega juga in bo dolga 1313 km.

Ker sta obe asfaltirani cesti velikega pomena za trgovinski in tujski promet med srednjo Evropo in Balkanom ter nekaterimi azijskimi deželami, sodelujejo pri načrtovanju tudi tuji strokovnjaki. Jugoslavija bo do konca tega leta zgradila poleg tega še 560 km stranskih potov ter vložila vanje 21 milijard dinarjev.

Pred zadnjo vojno je država imela vsega 1.500 km sodobnih cest, ko bodo začeta dela dokončana, bo pa cestna mreža Jugoslavije znašala 5.260 km, se torej več ko potrojila.

Koprsko pristanišče

Luka v Kopru je še zelo majhna, a se postopoma razvija. V njej je aprila pristalo 5 tovornih ladij, ta mesec se bo pa promet dvignil na 10.000 ton blaga. Obseg je še zelo skromen, toda obala, ki so jo doslej izgradili, ne prenese še večjega tovora. To jesen bodo začeli zidati prvi del novega prehodnega skladišča.

POD LJUBLJANSKIM GRADOM

V soboto so v prestolnici Slovenije slovesno izročili prometu predor, ki veže na najkrajši razdalji severni in južni del mesta in teče v obliki črke S pod Ljubljanskim gradom. Dolg je okoli pol kilometra in širok nad 10 metrov. Zanimivo je, da je obok obložen s posebnimi ploščicami, katere ne prepuščajo vlage in so domači izum. Izdelal jih je Zavod za raziskavo materiala Ljudske rep. Slovenije in jih sedaj prvič uporabil.

Foster Dulles ugaša

Bivši zunanji minister Foster Dulles je res nesrečen človek. Ni dovolj, da ga razjede rak v drobovju in v vratu, sedaj ga je popadla še pljučnica. Zdravniki sicer javljajo, da so z vbrizgi bolezni zaježili, toda vse kaže, da se državnik nezadržno bliža koncu življenja.

PRVE OVIRE SPORAZUMU

V Zenevi so se naposled sestali zunanji ministri Amerike, Rusije, Velike Britanije in Francije na težko pričakovano zasedanje, ki naj vsaj deloma poravnava težka nasprotja, razdvajajoča današnji svet. Toda komaj so državniiki sedli k zeleni mizi, so nastale prve težave, in sicer ob vprašanju, **kdo se sme udeležiti** pogajanj. Ker gre med drugim za ureditev Nemčije, je bilo že vnaprej jasno, da morajo biti zraven Nemci.

Vendar Adenauer se je zbal, da bi to lahko pomenilo **dejansko mednarodno priznanje** vzhodnonemške komunistične vlade, kar je hotel za vsako ceno preprečiti. Zato je raje pristal na to, naj ima tudi bonnska vlada v Zenevi le **posvetovalen glas**, kot da bi bila izenačena komunistični v Pankowu. O tem so se Rusi in zapadnjaki svoj čas dolgo pričkali in naposled se je Moskva pred nedavnim vdala.

Toda Gromiko se je v Zenevi kar naenkrat premislil ter zahteval, naj se predstavniki obeh nemških vlad priznajo kot polnopravni člani, kar so pa zahodnjaki enoglasno odbili. Malo je manjkalo, da bi se za-

stran tega zasedanje razbilo, še preden se je začelo. Rešili so ga šele v poslednjem hipu, ko so se Rusi iznova premislili in pustili.

Poljska in Italija

Koj zatem se je pa pojavila nova težava: Gromiko je predlagal, naj se kot udeleženci pripuste k pogajanjem tudi zastopniki Češko-slovaške in Poljske, češ da sta bili ti dve državi prvi žrtvi Hitlerjevega napada in da imata tudi kot sosedi Nemčije pravico soodločati pri reševanju nemškega vprašanja. Tudi to rusko zahtevo so zahodnjaki zavrnili. Če naj se že število udeležencev razširi, so dejali, je treba povabiti v Zenevo še druge države, in sicer v prvi vrsti — Italijo. Tudi Jugoslavija zahteva, kot znano, zase pravico, da jo povabijo v Zenevo, ker spada ravno tako med velike žrtve Hitlerjevega napada.

Predlog, da bi se Italija udeležila pogajanj v Svici, najostreje odklanjajo posebno Poljaki, češ da se je Italija v zadnji vojni bojevala ob strani Hitlerja in zastran tega ne more danes sedeti med državami, ki naj odločajo o usodi svoje nekdanje zaveznice Nemčije.

Kako se bo novo nasprotje premostilo, ne vemo, toda prejkone se bodo spet na kakšen način poravnali, zakaj niti enemu niti drugemu taboru ne gre v račun, da bi se pogajanja koj ob pričetku razbila. Končne odločitve bodo vsekakor padle šele na vrhunskem sestanku med Eisenhowerjem, Hruščevom in drugimi načelniki vlad, za katerega se že dolgo vneto zavzemajo zlasti Rusi in Angleži. Sestanek v Zenevi je le nekaka predpriprava za poznejše odločilno zasedanje »najvišjih«.

Náš tržiški rojak Lojze Spacal razstavlja sedaj v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Vsega skupaj je razstavljenih 10 olj, 22 grafik in 5 modeliranih in grafičnih matric.

Do zdaj je razstavljal samostojno in na skupinskih razstavah v raznih mestih Italije, Jugoslavije, Avstrije, Nemčije, Francije, Združenih držav itd. Za slikarska in grafična dela je dobil številne nagrade, med drugim nagrado mesta Rima na VII. Quadriennali, I. mednarodno nagrado za risbo in grafiko na XXIX. Biennali v Benetkah in I. nagrado za lesorez na III. grafični Biennali v Benetkah.

POTUJOČA TOVARNA

V Sovjetski Rusiji gradijo premično tovarno, katero bodo na kolesih prevažali iz kraja v kraj in uporabljali za zidavo stanovanjskih hiš. Tovarna je tako mehanizirana in opremljena s tako dovršenimi stroji, da ureja le 12 delavcev ves njen obrat. Hiša s tremi stanovanji bo zgrajena že v treh dneh. Nov dokaz, kako se Hruščev in tovariši na vse načine trudijo, da bi dvignili življenjsko raven prebivalstva, katero še zmerom tlači veliko pomanjkanje stanovanj.

PLAVAJOČA MESTA

V Rotterdamu na Holandskem gradijo 4 potniške ladje, na katerih bo prostora za po 8 do 10 tisoč oseb. Vsak parnik bo dolg 365 metrov in njegova prostornina bo znašala nič manj ko 108 tisoč ton. Plavajoča mesta, dokazujoča velikanski napredek moderne tehnike.

NAČELA IN ŽIVLJENJE

Prejšnji teden je bilo v Trstu tretje vsedržavno zasedanje za tako imenovane »evropske nauke«, kateremu so prisostvovali kardinal Cicognani, minister za pravosodje Gonella in drugi odlični gostje iz Rima in od drugod. Cilj, za katerim teži organizacija, so Združene države Evrope, v katerih naj bi se s časom zedinile vse dežele naše celine. Zasedanje se je to pot priredilo v Trstu na pobudo tukajšnjih italijanskih katoličanov.

Pri tej priložnosti je glasilo Kat. Akcije Vita Nuova objavilo kaj zanimiv uvodnik. V njem pravilno poudarja, kako se morajo za zedinjenje Evrope zavzemati posebno katoličani, češ da je »vesoljnost osnovni steber krščanstva že od njegovih začetkov, a dobiva svoj globoki pomen zlasti v današnjem zgodovinskem trenutku«.

Trst, piše list, je najbolj evropsko mesto v Italiji, ker se tu stikajo trije narodi: Italijani, Nemci in Slovani. Stik s sosedi je bil za Tržačane »brezprimerna šola, v kateri so se naučili strpnosti, spoštovanja in krščanskega bratstva«.

ZALOSTNA STVARNOST

Ko celò najpreprostejši naš človek z ulice to bere, mora kar ostrmeti: »Tako bi moralo biti,« poreče, »toda kakšno je v resnici zadržanje tukajšnjih laških katoličanov do Slovencev?« Ali ni ista Vita Nuova še pred kratkim pisala, da je pripuščanje našega jezika v javno življenje Trsta, kot ga predpisuje londonski sporazum, dejanje »zoper naravo«, žalitev tukajšnjih Italijanov ter domala zaščitnika mesta: sv. Justa? In katoliški prvak župan Franzil se je, kot se vsi še spominjajo, ob zadnjih volitvah javno bahal, da so bili demokristjani in ne fašisti tisti, ki so se prvi uprli rabi slovenščine na glavnem trgu Trsta.

In to si Vita Nuova drzne imenovati narodno strpnost in krščansko bratstvo! Od prve do poslednje besede sama laž in hinavščina! Po zaslugi tukajšnjih vodilnih katoličanov je Trst danes morda najbolj protievropsko mesto na naši celini. Pretvorili so ga v gnezdo najbolj zagrizenega ozkosrčnega in strupenega nacionalizma na naši zemlji. Da so se ti ljudje upali predlagati, naj se omenjeno zasedanje priredi ravno v Trstu, je pravo zasmehovanje in poniževanje Združene Evrope.

ZENEVSKO ZASEDANJE IN NEMSKI ŠKOFJE

Te dni so se zastopniki velesil sestali v Zenevi, da vidijo, ali je mogoče najti sporazum med vzhodnim in zapadnim taborom zlasti v vprašanju Nemčije. Ob tej priliki so škofje Zapadne Nemčije objavili pastirsko pismo, v katerem žele, da bi se državniiki poravnali ter zagotovili človeštvu trajen mir. V nedeljo so po vseh cerkvah opravili po maši obenem posebne molitve za združenje nemškega naroda v enotno državo.

PRVI SO ANGLEŽI

Velika Britanija je glede elektrarn na atomski pogon prva dežela na svetu. K temu jo sili vse večje pomanjkanje premoga in drugega goriva, katero mora postopoma nadomestiti z jedrsko silo. Amerika je v mnogo boljšem položaju, ker ima še velika neizčrpana ležišča premoga in nafte, toda vzlic temu tudi ona hiti graditi atomske elektrarne. Do 1. 1964 bo proizvajala že 1 milijon 300 tisoč kilovatov: tega Združene države ne delajo iz trenutne potrebe, ampak ker se zavedajo, da je jedrska sila gonilna moč bodočega gospodarstva, na kar se je treba pravočasno pripraviti.

Novi predpisi za obmejni promet

Na županstvu v Čedadu so se sestali predstavniki italijanskih in jugoslovanskih obmejnih stražnikov, da se podrobneje dogovore, kdaj naj dobe veljavo novi predpisi o osebnem obmejnem prometu.

Sklenili so, da dne 20. maja postane veljaven predpis, po katerem bodo imetniki prepustnic smeli potovati kjerkoli čez mejo, ne da bi se morali vrniti po istem prehodu. To pomeni, da bodo Tržačani lahko prestopili mejo n. pr. pri Fernetičih, vrnili se pa skozi prehod pri Šempolaju.

Sklep, po katerem se odpravljajo »carneti« za motorna vozila, pa se bo verjetno pričel izvajati šele julija.

Tržaškega

OGLEJTE SI RAZSTAVO ŽIVINE!

Kmetijsko nadzorništvo priredi v nedeljo dopoldan ob cesti med Dolino in Boljuncem 2. razstavo goveje živine sivorjave pasme. Prva podobna razstava je bila lani v Bazovici in je, kot smo poročali, dobro uspela.

Letos bodo razstavili 230 glav živine, ki so last 130 živinorejcev iz Brega, tako da bomo lahko ugotovili, kolikšen napredek so v živinoreji dosegli v tem predelu našega ozemlja.

Ze lanskoletna razstava je zgovorno dokazala, da je Kmetijsko nadzorništvo povsem pravilno ravnalo, ko se je pred približno 10 leti odločilo posvetiti največjo pažnjo živinoreji, ki je na našem ozemlju najvažnejša panoga kmečkega gospodarstva. Strokovnjaki Kmetijskega nadzorništva in zlasti njegov neumorni in sposobni ravnatelj dr. Emo Perco lahko danes z zadoščenjem gledajo na sadove svojega dela, saj so ob tesnem sodelovanju in razumevanju živinorejcev uspeli v enem desetletju korenito izboljšati tukajšnjo živinorejo.

Prepričani smo, da bo Kmetijsko nadzorništvo tudi v bodočnosti budno spremljalo razvoj te gospodarske panoge ter ji nudilo vso možno materialno in moralno podporo.

Vse živinorejce na Tržaškem obenem vabimo, naj si ogledajo nedeljsko razstavo, da spoznajo uspehe svojih tovarišev iz Brega ter se obenem nekaj koristnega nauče zase. Kot nam zagotavljajo, bo v nedeljo v Dolini nekaj glav živine, ki bi se lahko častno odrezale tudi na kaki večji razstavi.

Nabrežina:

SEJA OBČINSKEGA SVETA

V ponedeljek se je v Nabrežini zaključilo spomladansko zasedanje občinskega sveta. Svetovalci so v glavnem razpravljali o številnih prošnjah za nakup občinskega zemljišča. Gre za majhne površine, na katerih si posamezni občani žele zgraditi stanovanjsko hišo in ki jih občina prodaja po razmeroma nizkih cenah.

To pot pa je svet preučil tudi prošnjo kamnoseškega podjetja Gorlato iz Nabrežine, ki je občino naprosilo, naj mu proda okrog 2 tisoč kv. m zemljišča v bližini njegovega kamnoloma med Trnovico in Praprotnom. Po daljši razpravi so svetovalci odločili, da bodo o tem vprašanju sklepali na eni prihodnjih sej. Sodimo, da bi svet pravilno ravnal, če bi zemljišča ne prodal, temveč ga rajš dal podjetju za daljšo dobo v najem. Dokler se namreč občinska ali jursarska zemljišča odstopajo le zasebnikom, da si na njih zgrade stanovanja, je prodaja upravičena, toda kadar gre za industrijsko izkoriščanje zemljišč, bi občina nikakor ne smela svojega posestva prodajati.

Svetovalec Pipan iz Mavhinj je na koncu seje priporočil odboru, naj se zanima da bo čimprej dokončno asfaltiran mavhinjski trg, da se ojači javna razsvetljava v vasi ter da se asfaltira in uredi okrog 150 m poti od gostilne Terčon do ceste proti Vižovljam. Svetovalec Vižintin pa je poudaril, da se kmetovalci iz Prečnika hudo pritožujejo, ker jim vojaštvo med vežbami povzroča precejšnjo škodo na poljih.

Svetovalcu Pipanu je bilo pojasnjeno, da bo mavhinjski trg v kratkem asfaltiran in da je občina že naprosila podjetje Selveg, naj ojači javno razsvetljava od začetka vasi do otroškega vrtca. Tistih 150 m stranske poti pa občina sedaj ne more asfaltirati, ker nima sredstev. Kar zadeva škodo, ki jo povzroča vojaštvo, je občina že posredovala, da se poravnava. Porušene zidove bodo popravili vojaki, za ostalo škodo pa morajo kmetovalci vložiti prošnjo za odškodnino. Prijavo lahko oddajo na županstvu.

Devin:

NOVA 8-STANOVANJSKA HIŠA

Ustanova za gradnjo ljudskih hiš je pred dnevi sporočila županstvu, da je bilo nakazanih 20 milijonov lir za zidavo 8-stanovanjske ljudske hiše v nabrežinski občini. Občinski svet je v ponedeljek sklenil, naj se novo poslopje zgradi v Devinu, in sicer na občinskem zemljišču v bližini ljudske šole.

Ustanova INA-Casa pa v kratkem prične graditi ob cesti proti devinski železniški postaji novo 7-stanovanjsko poslopje. Komur bo stanovanje dodeljeno, ga bo lahko odkupil.

Dolina:

PRIHODNJE LETO BOLJE

»Ples pod mlajem«, eden najbolj priljubljenih vaških praznikov, je tudi letos dobro uspel. Fantje so povsem pravilno ravnali, ko so odločili, da se glavna prireditev zaradi silno slabega vremena prenese na vnebohod. Ta dan se je v Dolini zbrala ogromna množica, ki sta jo v vas privabila mogočni mlaj na trgu in zlasti priljubljeni Avsenikov kvintet. Ne smemo nadalje podcenjevati 3. razstave domačih vin, ki jo je priredila dolinska občina in ki je pripomogla, da so v vas prišli zlasti prijatelji dobre kapljice.

Ker se je dolinski »Ples pod mlajem« zadnji dve leti spremenil v resničen ljudski praznik, ki ga je treba ohraniti, bi prireditelji morali prihodnje leto odpraviti nekatere pomanjkljivosti. Tako je potrebno asfaltirati in nekoliko razširiti plesišče, skrbeti za boljše delovanje zvočnikov in zlasti odpreti več kioskov, kjer naj se točijo pijače. Lani in tudi letos so se ljudje morali prerivati in predolgo čakati, če so hoteli dobiti kozarec vina, piva ali katerekoli druge pijače.

Mislimo, da bi od dobre postrežbe imeli vsi največjo korist. Strinjamo pa se s tistimi, ki trde, da se ob prirejanju tega praznika morajo spoštovati in ohraniti stare navade, ki smo jih podedovali od prednikov. D. D.

ZAKAJ JIH NISO SPREJELI?

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov sta nam v zvezi z obiskom skupine komunističnih poslancev in senatorjev, o katerem poročamo na drugem mestu, poslali izjavo, iz katere zaradi pomanjkanja prostora povzemamo le bistvene točke.

Zvezi obžalujeta, da ju poslanci in senatorji niso povabili na razgovor, čeprav predstavljata večino tukajšnjih kmetovalcev. Na sestanku s poljedelci iz Lonjerja so obravnavali le krajevne razmere, tako da se par-

lamentarci niso mogli seznaniti z vsemi važnejšimi vprašanji tukajšnjega kmetijskega gospodarstva. To bi jim pa omogočil le stik s predstavniki organizacij, ki budno spremljata razvoj kmečke dejavnosti.

Škedenj:

STO MILIJONOV ŠKODE

V skladišču podjetja Vinattieri, ki se nahaja v bližini begunskega taborišča pri Sv. Soboti, je v noči med nedeljo in ponedeljkom izbrunil velik požar. V skladišču je bilo več deset ton starih cunj, papirja in železa, kar je vse zgorelo. Gasilci so se mučili ves dan, preden so ogenj pomorili. Računajo, da je požar povzročil okrog 100 milijonov lir škode.

MINISTER TUPINI V TRSTU

Na povabilo Ustanove za tujski promet je v nedeljo zvečer dospel v Trst minister Umberto Tupini. V ponedeljek je prisostvoval otvoritvi poslopja pri obmejnem prehodu na Pesku, kjer bo Ustanova za tujski promet imela svoj obveščevalni urad. Zatem se je odpeljal v Brišči, kjer je prerezal trak na novi cesti proti tamkajšnji slikoviti podzemski jami.

Beneška

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Letos bodo med kmetovalce v hribovitem svetu razdelili 11 milijonov nagrad, če bodo hleve tako izboljšali, da se bo gnojnica laže odtekala, ali postavili v njih nova okna, zgradili nov strop, škedenj ali vodnjak. Prispevek za ta dela sicer ni velik, a malemu kmetovalcu pride zelo prav, če dobi kakih 20 do 40 tisoč lir pomoči, da ni prisiljen kriti vseh stroškov sam.

Zato je naše prebivalstvo hvaležno Kmetijskemu nadzorništvu, ki poskrbi vsako leto nekaj milijonov lir za izboljšanje malih kmečkih posestev v hribovitem svetu.

Prepričani smo, da se bo letošnjega tekmovalca udeležilo še večje število kmetov kot lani. Prošnje za prispevek je treba vložiti na Kmetijsko nadzorništvo do 31. maja.

Pred kratkim je pri nas umrla 95-letna Dominika Vidoni. Bila je najstarejša naša občanka. Do smrti je imela zdrav spomin. V vsem življenju ni bila nikdar bolna, le nekaj ur pred smrtjo se je počutila nekoliko slabo, zato je legla in kmalu nato izdihnila dušo. Pokojnica je vzgojila štiri sinove, eden je že dolgo let v severni Ameriki, drugi trije pa žive v Argentini.

Pogreba se je udeležilo tudi veliko ljudi iz okoliških vasi, saj so jo vsi poznali in spoštovali. Naj ji sveti večna luč!

IZ UČJE

Ze večkrat smo v Novem listu poročali, da je naša vas eno najbolj zapuščenih naselij v Beneški Sloveniji, saj je tako rekoč odrezana od sveta. Do nje sicer vodi cesta iz Čente, po kateri vozi dvakrat tedensko avtobus. Toda pot je v tako slabem stanju, da avtobus le s težkočo vozi po njej, posebno še ob deževnem vremenu. Širi se pa govorica, da je občina že zaprosila za državni prispevek, s katerim namerava asfaltirati cesto Čenta — Učja.

To delo je tudi zato potrebno, ker se Učja nahaja ob jugoslovanski meji in bi potem lahko podaljšali avtobusno progo do Žage in Bovca. V Učji je tudi obmejni prehod

IZ STANDREŽA

Prejšnji teden so se zaključila dela v ulici Tabaj. Pot so razširili in asfaltirali, in sicer od trga za cerkvijo do konca pokopališča. Sedaj urejujejo pločnike, a tudi to delo bo v kratkem končano. Upamo pa, da bodo pot asfaltirali do Tržaške ceste.

Tudi cestišče v ulici Carso je že urejeno in asfaltirano. Asfalt pa bi bilo treba položiti do gostilne. Brisko ter pot obenem razširiti, ker je preozka.

Standrežci nismo prav nič zadovoljni, da predvideva regulacijski načrt goriške občine ukinitve našega pokopališča.

Želeli bi, da bi se domače pokopališče še nadalje ohranilo, čeprav ni naša vas tako zelo oddaljena od mestnega pokopališča na Mirenski cesti.

OBMEJNI OSEBNI PROMET

Obmejni promet na goriških prehodih je bil tudi v aprilu zelo živahen. Saj je s prepuščanicami in z dvolastniškimi dovoljenji prekoračilo mejo 88.775 potnikov; od teh je bilo 70.239 jugoslovanskih in 18.536 italijanskih državljanov.

Največ oseb je šlo to pot čez mejo pri Šempetškem prehodu.

Slovenija

in čezenj gre precej potnikov. Za asfaltiranje te ceste bi se morali zavzeti občini Brdo in Rezija.

Našo dolino je pred nekaj dnevi hudo pretresla prometna nesreča, ki je spravila ob življenje 52-letnega Ernesta Molara iz Tera. Nesrečni mož se je skupno z 20-letnim Ferruciom Zuccolom vozil na motorju iz Čedad, a sta na križišču pri Rejani zletela z vozila. Mladenec se pri padcu ni hudo udaril, Molar pa je po dveh dneh umrl v čedadski bolnici, ne da bi prišel k zavesti. Revez si je razbil lobanjo.

Pokojnik je bil zidar in vsi so ga imeli radi, ker je bil pošten in delaven mož. Naj mu sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

IZ SV. LENARTA

Že nekajkrat smo v listu poročali, da povzroča Arbec hudo škodo, ko prestopi bregove. Ob vsakem hujšem naliivu voda tako naraste, da poplavi polja in travnike ter odnese mnogo pridelkov in zemlje. Vse to se dogaja zato, ker se oblastva ne zanimajo, da bi zgradili nasip, ki bi zadrževal vodo.

Končno smo te dni pa le zvedeli, da je vlada nakazala šest milijonov lir, da se to delo izvrši. Upamo, da bodo toliko zaželeni nasip čimprej zgradili ter da bodo obvarovani pred poplavo vsaj letošnji pridelki.

Dne 7. junija bodo prvič priredili avtomobilske tekme iz Čedad na Staro goro. Doslej so bile te tekme vsako leto iz Kluže v Sella Nevea. Ker pa je tamkajšnja cesta v slabem stanju in se je pot iz Čedad na Staro goro medtem asfaltirala, je Videmski avtomobilski klub odločil, da bodo tekme letos v našem okolišju.

Ministrstvo za javna dela je odobrilo izplačilo 1.700.000 lir za otvoritev novega delovišča, ki bo zgradilo cesto Brdca — Sovodnje.

IZ SREDNJEGA

Pred nekaj dnevi je naša občina oddala na dražbi zgradnjo nove šole, ki bo stala 11 milijonov lir.

IZ KRMINA

V začetku prejšnjega tedna so se v Novi Gorici sestali odborniki tukajšnjega Konzorcija za obrambo proti toči ter predstavniki sorodne ustanove v slovenskih Brdih. Razpravljali so o ukrepih, ki jih bo treba letos izvesti za uspešno obrambo proti toči. S slovenske strani so se sestanka udeležili predsednik odbora za obrambo proti toči g. Arčon, tajnik Savo Miključ in znani vremenoslovec dr. Oskar Reja. Krminske goste so v Novi Gorici prisrčno sprejeli in pogostili. Po razpravi so si udeleženci ogledali veliko vinsko klet na Dobrovem.

IZ PODGORE

Dne 1. maja so v prisotnosti lastnikov in vodstva podgorske predilnice ter večjega števila delavstva odlikovali z zlato svetinjo in diplomo 15 delavcev, ki so že nad 35 let zaposleni v tovarni.

Odlikovanci so naslednji: Josip Bregant (35 let), Gr. Bregant (39), Josip Brešan (39), Josip Dean (38), Emil Giancesi (38), Peter Jansič (36), Josip Jerman (37), Vittorio Monolo (43), Alfred Okroglič (39), Luciano Ragusa (36), Marija Stibili (39), Pietro Zatti (38) in Josip Cotič (38).

Zvedeli smo, da predvideva novi mestni stavbni načrt tudi popravo podgorskega pokopališča. To se namreč nahaja na ilovnatem ozemlju, kjer se ustavlja voda, ki tvori mlakuže. Zato je občina sklenila, da bo na zgornji strani pokopališča skopala globok jarek, v katerem se bo zbiral voda, ki priteka s Kalvarije; poleg tega bo občina pokopališče razširila.

IZ PEVME

Te dni sta si v cerkvi sv. Silvestra podala roko za skupno življenjsko pot g. Andrej Košič, sin znanega trgovca v Raštelu, in gđ. Marija Bensa z Oslavja. Sovaščani se veselimo domače zakonske zveze in novemu paru želimo iz vsega srca, da bi bila njuna življenjska pot svetla.

Čujemo, da predvideva gradbeni načrt goriške občine, o katerem so pred kratkim razpravljali v mestnem svetu, da se naše pokopališče premesti, ker se nahaja preblizu naselja in je ob glavni cesti. V Pevmi ne bo težko najti primerne prostora; že pred časom so vaščani bili za to, da se novo pokopališče zgradi na posestvu Ustanove treh Benečij, in sicer ob cesti, ki vodi v Štmaver.

IZ DOLA

V torek preteklega tedna je imel naš župan daljši razgovor z goriškim prefektom dr. Nitrijem. Med drugim sta se razgovarjala o novi cesti, ki je povezala zgornji in spodnji del vasi mimo orožniške postaje; to 300 m dolgo in 7 m široko pot bo dokončalo delovišče še ta teden.

Razgovarjala sta se tudi o zgradnji novega pokopališča v Dolu. Občina bo te dni dostavila pristojnemu uradu v Benetkah še nekaj novih listin in upa, da ji bodo v kratkem nakazali vsaj del denarja, da bo tako mogla izvršiti to prepotrebno javno delo.

Prejšnji teden sta si obljubila večno zvestobo domačinka Olga Južič in Emil Mi-

Iz Goriške

kluš z Oslavja. Novoporočencema želimo v novem skupnem življenju obilo božjega blagoslova in zadovoljstva.

RODITELJSKI SESTANEK

V nedeljo je bil na nižji gimnaziji v ulici Randaccio zadnji letošnji roditeljski sestanek. To je bil prav gotovo najlepši, kar jih je bilo doslej na tej šoli. Prepričani smo, da bo obrodil tudi dober sad. Kajti značajne, odkrite in pomembne besede g. ravnatelja dr. Nemca o dolžnosti slovenskih staršev, naj omogočijo svojim otrokom šolanje na slovenski osnovni in srednji šoli, so segle mnogo številnim očetom in materam globoko do srca. In vsakdo, ki jih je poslušal, jih ne bo pozabil.

Nato je sledil razgovor staršev s profesorji o učnem in vzgojnem uspehu njihovih fantov in deklet.

S SOLKANSKEGA POLJA

Pred kratkim so končali z napeljavno vodovoda po cestah našega okoliša. Tudi ob cesti Scogli, kjer je največ hiš, imajo ljudje sedaj zdravo pitno vodo.

Ob tej priliki prosimo mestno upravo, naj električno razsvetljuje tudi to glavno obsoško cesto, saj so razsvetljene le poti, ki so bolj v sredi polja. Luči bi bilo treba namestiti vsaj v bližini hiš in na križiščih.

PEVSKI KONCERT

Predpreteklo nedeljo je v Gorici nastopil moški zbor iz Doberdoba. Koncert, ki je obsegal 18 pesmi, povečini znanih starejših skladateljev, je vodil zborovodja Verginella iz Križa. Nastop nas veseli kot eden redkih kulturnih pojavov v Gorici in zlasti, ker smo na odru po dolgem času videli močan zbor s 33 pevci.

Petje je pokazalo, da imajo Doberdobci lepe in zlate glasove, iz katerih bo dirigent lahko mnogo izvalil. Pohvaliti moramo solista v drugi polovici prireditve, ki je bila splošno boljša od prve. Motilo pa nas je zelo sekanje besed in nepravilna izgovarjava. Ta pojav je pri pevskih zbora že skoraj splošen. Zato bi morali zborovodje pred vsako pesmijo pevce učiti, kako se usta pravilno odpirajo in pravilno izgovarjajo zlasti soglasniki, ki jih celo pri kvalitetnih koncertih niti ne slišimo več.

JAMLJE

V bližini naše vasi je obmejni prehod, po katerem zlasti zadnje čase potuje precejšnje število tako italijanskih kot jugoslovanskih državljanov. Skozi ta prehod vodi namreč najbližja cesta za Brestovico. Ta pot pa je zelo slaba in ljudje se neradi po njej vozijo. Zato mislimo, da bi jo bilo treba enkrat za vselej temeljito popraviti. Če bi tudi Jugoslovani uredili svoj del poti, to je od obmejne prehode do Komna, bi se promet gotovo povečal, kar bi bilo v korist vsega obmejne prebivalstva. Za sedaj priporočamo doberdobski občini, naj se za zadevo zanima, saj ji menda ne bo težko pričrati oblastva, da je tudi to cesto treba urediti.

NI ZALOSTNO, DA JE CLOVEK STAR, TEM-
VEČ, DA NI VEČ MLAD.
(Dumas)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

50-letnica Glasbene Matice

Koncert zbor Glasbene Matice iz Ljubljane

V nedeljo popoldne je nastopila Glasbena matica iz Ljubljane v Gorici v Prosvetni dvorani. Ključnemu vremenu in popoldanski uri se je nabralo občinstva do zadnjega kotička. Pozorno in zbrano so poslušali spored, ki je bil na umetniški višini, kar je dokaz, da si tudi ljudje z dežele žele kvalitetnih predvajanj in ne samo kakih modnih pevk.

Nastopilo je okoli šestdeset pevcev in pevk pod vodstvom profesorja Cirila Cvetka. Dinamični dirigent ima ogromni zbor trdno v rokah. Čeprav je med posameznimi točkami moral nastopiti tudi kot napovedovalec, niso ti odmori prav nič kvarili enotno zaokroženega programa. Nasprotno, branje in pojasnjevanje vsebine pesmi je še bolj povežalo poslušalce s pevci.

Po prvih točkah je basist Merlak prav občutno odpel štiri samospeve. V prvem delu je občinstvo najbolj ploskalo Švarovi: Moj očka so mi rekli. V drugem je pa vžgala primorsko mehkonka Venturinijeva Nocoj, pa, oh nocoj. Od točke do točke je navdušenje rastle. Ko so goriška dekleta poklonila šopek in je zbor izročil kot svoje darilo umetniško sliko, je v Slovenski pesmi mogočno izzvenel pozdrav in na svidenje.

O koncertu, pevcih in njihovem prizadevanju naj kaj več pove razgovor z gospodom dirigentom Cvetkom, kateremu je prisostvoval prof. Komel.

Ali bi nam hoteli povedati, kakšni kriteriji so Vas vodili pri sestavi današnjega sporeda?

Predvsem smo hoteli prikazati v Trstu in Gorici čim več vaših skladateljev. Saj ste slišali vašega Ubalda Vrabca, Karla Pahorja in Svaro. Skladbe, ki smo jih sinoči in danes zapeli, ste slišali vi prvi. Primorci sta tudi Simoniti in Venturini. Ob enem smo pri tem obisku pokazali v besedi in pesmi vaše okolje: poleg morja Gregorčičeve planine v Nedvedovi Nazaj v planinski raj.

Z ostalimi točkami pa ste imeli namen pokazati razvoj slovenske pesmi? Posebno VI, ki ste tudi glasbeni zgodovinar.

Da, res je. Saj ste slišali prvega našega klasika Gallusa-Petelina. Škoda, da smo zaradi odrskih težav morali opustiti njegovo Medija vita. Z Mokranjem in Koveljevlijem smo zajeli še slovensko pesem. Z istim programom primorskih skladateljev bomo nastopili tudi pri prihodnjem festivalu v Križankah.

Morda bi še kako izpopolnili ta načrt?

Prav vzeli ste mi to misel iz ust. Tu navzočega starostu primorskih skladateljev prof. Komela že kar sedaj naprošam, naj nam iz svojega opusa kaj pošlje. Ves program bomo posneli tudi na plošče. — Naš goriški mojster je kaj rad priklimal in obljubil, da bo prispeval k zaokrožni sliki primorske glasbe.

Oprostite, gospod profesor, naši radovednosti: kako pa sodite o našem občinstvu?

Tako pristranega poslušalstva, kot smo ga imeli v Gorici, še zlepa ne! Opazil sem, da so tudi zahtevnejšim točkam sledili nadvse pazljivo. Isto so potrdili tudi moji pevci, ki so čutili kljub naporem, vročini in premajhni dvorani, da so takoj dobili stik s poslušalci. Radi bi vam peli še in še!

Še eno vprašanje: kako pa obnavljate Vaš zbor in ga pripravljate?

Zbor Glasbene Matice ima danes 95 pevcev in pevk. Nekateri so še iz Hubadove dobe; seveda, se

niso mogli takoj odločiti za tako naglo in naporno gostovanje. Pred kakimi štirimi leti se je zbor osvežil z novimi močmi. Povprečna starost je okoli 35 let. So pa iz vseh stanov; tudi precej študentov in obrtnikov je med njimi.

Glasovi so lepo zlitli in ubrani, je pripomnil Komel.

Predvsem gledam na to. Preden naš pevec nastopi, mora iti skozi trdno glasbeno šolo. Radi bi pa bili vsi prišli in tudi upam, da se bomo tja proti jeseni zopet srečali pri vas.

Stisnili smo si roke z upanjem, da bi se ta želja izpolnila.

Jugoslovanska filmska igralka Lja Rho Barbieri, ki nastopa v filmu »Vlak brez voznega reda«, s katerim se je Jugoslavija udeležila letošnjega filmskega festivala v Cannesu

NOV SLOVENSKI FILM:

„Tri četrtnine sonca“

(Dopis iz Ljubljane)

Kadarkoli je Jože Babič gostoval s svojim tržaškim Slovenskim narodnim gledališčem v Ljubljani, so bile te predstave posebna mikavnost in privlačnost naše sezone. Verjetno ne trdim preveč, če zapišem, da so gostovanja pomenila osvežitev ljubljanskega gledališkega življenja in prinašala vanj mnogo teženj, ki se javljajo v ustvarjalnosti zahodne Evrope.

Zdaj je Babič prišel v Ljubljano in v okviru Triglav-filma prvič stopil tudi za filmsko kamero. Prvi nastop tako preizkušenega gledališkega režiserja prav gotovo spremljamo z zanimanjem vsi v Ljubljani, posebno pa tisti, ki smo po svojem strokovnem delu bliže filmu. Doživeli smo že nekaj prvih filmskih nastopov gledaliških režiserjev, ne da bi si upal trditi, da so bili vsi in v celoti uspešni. Spomnimo se samo na debut mojstra Bojana Stupice, ki je v svojem prvem filmu Jara Gospoda sicer prinesel mnogo zanimivih in dragocenih navedb, a ki je v celoti — če njegovo delo gledam kot filmski kritik — vendarle spodrsnil. Film in gledališče, katera imata sicer marsikakšno skupno izhodišče, sta vendarle po svojem bistvu tako raznolika medija, da je prehod iz enega v drugega odgovorno dejanje in težka preizkušnja. Kolikor sem lahko povzel iz pogovora z Jožetom Babičem, ki je bil pred leti eden izmed umetniških svetovalcev mlademu italijanskemu režiserju Gillu Pontecorvu, ko je nastajal film Sinja širna cesta, je vendarle on sam razen gledališču posvečal svoje zanimanje v veliki meri tudi filmu in ga temeljito preučeval. Torej ne prihaja v filmske ateljeje brez predpriprav.

Slovenska osrednja glasbena ustanova v Trstu slavi letos 50 let obstoja. V daljnem letu 1909 se je kot podružnica ljubljanske Glasbene Matice osamosvojila in že v nekaj letih razvila okrog sebe bogato glasbeno dejavnost. Poleg glasbene šole je ustanovila pevski zbor in orkester ter z njima pristopila celo k izvajanju večjih glasbenih del kot so operete, opere, oratoriji itd.

Kot tolikim drugim slovenskim ustanovam je fašizem tudi delovanje Glasbene Matice ohromil. Začela je hirati ter je morala končno leta 1928 povsem prekiniti s svojim delovanjem.

Leta 1945 je tržaška Glasbena Matica obnovila svoje delovanje. Zaradi svojevrstnih okoliščin, v katerih se razvija v Trstu slovensko kulturno življenje, je bil ponoven dvig glasbenega delovanja težaven. Postopoma pa so matičarji vendarle postavili trdnije temelje svojemu delovanju. Centralni glasbeni šoli v Trstu so se pridružile podružnice v predmestjih in okoliških krajih (Nabrežina, Boljunec, Trebče). Poleg glasbenega šolstva, ki danes zajema okrog 200 gojencev, spada v področje Glasbene Matice tudi organiziranje javnih koncertov. Tako je Glasbena Matica od osvoboditve dalje predstavila tržaškemu občinstvu poleg domačih tržaških nekaterih najboljših jugoslovanskih ansambl in soliste kot n. pr. pevski zbor in orkester Slovenske filharmonije itd. Lotila pa se je tudi zahtevnejših nalog, saj je v zadnjih letih pripravila ob sodelovanju Slovenskega narodnega gledališča celo dve operetni predstavi: Gobčevo Planinsko rožo in Suppejevega Bocaccia.

Prepričani smo, da bo Glasbena Matica tudi v bodoče še mnogo doprinesla k celotnemu kulturnemu, a še posebno glasbenemu razvoju tržaških Slovencev ter ji pri tem iz srca želimo kar največ uspehov.

• Ljudska pravica in Slovenski poročevalec sta bila ukinjena in namesto obeh listov izhaja dnevnik Delo v isti obliki. Doslej ni izpolnil upanja, da bo posvečal večjo skrb kulturni rubriki, ki pas tu v zamejstvu posebno zanima. Raven tega predelka je celo padla, morda zaradi menjave urednikov.

• Kje je vzrok, da v Trstu sploh ni mogoče kupiti takih zanimivih francoskih listov in revij, kot so Témoignage chrétien, Temps Présents in Esprit? Francoskega in drugega desničarskega tiska pa dobite v glavnih tržaških prodajalnah, kolikor hočete.

• Muzej v Queenslandu (Avstralija) je kupil na neki dražbi umetnin v Londonu Picassovo sliko Lepa Holandka (akt iz leta 1905) za 55.000 funtov šterlingov, kar znaša okrog 96 milijonov lir. To je najvišja cena, ki je bila doslej plačana za kako Picassovo sliko. Na isti dražbi so prodali Cezannov avtoportret za 32.000 funtov šterlingov.

• Boris Pahor bo izdal pri Slovenski Matici v Ljubljani zbirko novel. Ista založba bo najbrž izdala tudi novi roman Alojza Rebule. Kot se zdi, se med slovenskimi založbami težišče (ali bolje rečeno breme, čeprav prijetno) pri izdajanju novih izvirnih slovenskih besedil vedno bolj prenaša na Slovensko Matico. Prve ljubljanske založbe se specializirajo bolj na prevode iz srbohrvaščine in drugih jezikov ter na izdajanje politične in poljudno-znanstvene književnosti.

ČEMU SADIMO MANDELJNE?

Mandelj je drevo, ki pri nas prvo naznani pomlad. Premnogokrat pa se zgodi, da je to naznani preozgodnje, ker je zatem skoraj vedno še nekaj mrzlih dni, tako da cveti odpadejo.

Prvih 5 do 8 let mandelj še nekam pogumno raste, zelo obilno cvete in če je vreme ugodno, tudi bogato obrodi. Nato pa začne hirati: drobne vejice se sušijo, cvetje in poganjki se pojavljajo samo na koncu vej in iz leta v leto pričakujemo, da se drevo posuši. Toda to se ne zgodi tako, da od drevesa nimamo nobene koristi.

Zato nima prav nobenega smisla, da pri nas sadimo mandeljne, razen mogoče v brežinah zapadnega dela tržaškega zaliva. Posebnega dohodka pa tudi tu ne bomo imeli, kajti ta drevesa potrebujejo bolj južno lego in vreme.

HIBRIDNA ALI KRIZANA KORUZA V SVETU

Hibridna koruza se je prvič pojavila v Evropi l. 1947, ko je U.N.R.R.A. začela deliti izvirno seme iz ZDA. Danes posejejo približno 20% vse za koruzo določene površine s to vrsto semena. V Belgiji in v Izraelu sejejo samo križano koruzo; na Nizozemskem posejejo 93% hibridnega semena, v Franciji 43%, v Španiji 39, v Alžiriji 25, v Italiji 24, v Švici 20, v Avstriji 10, v Jugoslaviji 6, v Združenih arabskih republikah 5% itd. Zelo mnogo semena hibridne koruze uvaža Rusija.

Hibridna koruza daje mnogo višje hektarske donose kot krajevne vrste, a zahteva tudi posebno obdelovanje, in sicer zgodnje globoko oranje, obilno gnojenje s hlevskim gnojem in umetnimi gnojili in primerno gostoto. Večji stroški pa so bogato poplačani, če sejemo sorto, ki je primerna za posamezno zemljo.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 13. maja si dobil oz. dal za

ameriški dolar	617—621 lir
avstrijski šiling	24—24,50 lir
100 dinarjev	90—92 lir
100 francoskih frankov	123—126 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148,75—149,75 lir
švicarski frank	143—144,50 lir

ŽENA IN DOM

OTROK NE MARA JESTI

Velike preglavice imajo starši z otrokom, ki ne mara jesti in se pri obedu trmoglavno kremži. Stalno mu morajo prigovarjati, da ga pripravijo k jedi. Večkrat se dogodi, da otrok nejevoljno odrine krožnik od sebe, češ da te jedi ne mara. Starši si ne vedo pomagati in ravnaajo z otrokom tako, kakor se spominjajo, da so z njimi samimi ravnali starši. Živo jim stoji v spomin, da tudi sami niso v otroški dobi marsičesa marali jesti.

Če otrok odklanja kako jed, ni tako brezpomembno, kajti njegovo zadržanje lahko povzroči posledice, ki bodo segle globoko v življenje ter se ob nepravilnem vzgojnem postopku lahko izcimijo v usodne napake. Zato poglejmo, zakaj otrok odklanja jedi, in sicer najprej glede na njegovo otroško naravo. Katere stvari potrebuje otrokov organizem, morajo starši dobro vedeti. Včasih je njegov odpor duševnega značaja, se pravi, da izvira iz kakšnega predsodka. Mnogokrat pa je vzrok odpora v otrokovem organizmu, ker mu n. pr. manjkajo primerne sestavine za prebavo določene jedi. Starši se morajo v tem primeru prepričati, ali otrok odklanja jed iz kake trme ali muhavosti, ali pa gre za globlji vzrok,

GOSPODARSTVO

NAJUGODNEJŠI ČAS ZA KOŠNJO

Detelja inkarnatka

Krmna rastlina, katero najprej kosimo, je jeseni vsejana detelja inkarnatka ali rusa trava. Kosimo jo v obrokih, navadno vsak dan. Najprej jo mešamo s slabšim senom ali slamo, s čimer navajamo živino, da brez drisk ali prolivov preide od suhe krme na svežo. Inkarnatko začnemo kositi, brž ko se pojavijo prvi cveti, košnjo pa zaključimo, ko cvetje že začne odpadati. Če jo pokosimo prepozno, dobimo malo vredno krmo, ki je živali nerade uživajo in ki tudi malo zaleže, ker vsebuje preveč lesenine.

Druge detelje

Tudi z drugimi deteljami ravnamo približno tako kot z inkarnatko. Domača ali triletna (kranjska ali črna detelja, trifoglio violetto) in večna detelja (sedemletna ali lucerna, erba medica) morata biti pokošeni, preden se začnejo cveti sušiti, se pravi, preden je celotno deteljišče v polnem cvetju.

Detelje se zato odlikujejo, ker vsebujejo mnogo beljakovin (proteine), ki so najdragocenejša snov vsake krme. Mnogo beljakovin pa je predvsem v mladi detelji, to je, preden začne cveteti. Ko pa začne detelja cveteti, se odstotek beljakovin manjša in se večja odstotek celuloze, katere živa! ne prebavi. Poskusi so dokazali, da je detelja, ki so jo pokosili junija, vsebovala 21% beljakovin in 24% celuloze. Sredi junija (15.6) pokošena detelja je vsebovala samo 13.8% beljakovin in 32% celuloze; 25. junija pokošena detelja pa je imela 11.2% beljakovin in 34% celuloze. Del deteljišča so pokosili komaj 20. julija in tedaj so ugotovili 9.5% beljakovin in že 42% celuloze. Ugotovili so nadalje, da je pozno pokošena detelja dala tudi manj krme. Starejša detelja izgubi pri sušenju lističe, ki pa so največ vredni, najbolj redilni in tečni.

Senožeti

Prekrasen je spomladi pogled na naše senožeti. Meščan uživa, ko vidi vso prelest

belih marjetic, rumene cvete regratov, rdeče in drugobarvne cvete različnih zelišč. Kmetovo oko pa ne uživa te prelesti, ker ve, da je večina tega cvetja prebujno rastoči plevel, ki zajeda dobre krmne rastline, trave in detelje ter druge metuljnice. To cvetje je treba zatirati.

Senožeti pokosimo, ko je večina krmnih rastlin razvila vse liste in preden večina rastlin začne cveteti. Detelje in metuljnice bodo sicer že v polnem cvetju, zgodnje trave imele že svoje klaske in kakšen cvet, poznejše trave pa bodo pokazale komaj konice klaskov. Če senožet prej pokosimo, dobimo preveč vodeno, pri prepozni košnji pa pusto in drveno krmo.

Hibridni sirek

Leta 1958 so za poskus posejali mnoga zemljišča s hibridnim sirkom (sorghum vulgare). Tudi to seme prihaja iz Amerike.

Hibridnega sirka je več vrst, ki spadajo k dvema skupinama: prvo gojimo predvsem zaradi zrnja, drugo pa zato, da dobimo čimveč slame. Slama pa je primerna za krmo šele po odcvetju, to je po zaroditvi semena, ker vsebuje prej mnogo durrina, ki je strup. Mnogo strupa je v mladih rastlinah, ki jih zato ne smemo krmiti živini, a se nato postopno izgublja, dokler ne zgine popolnoma, kar se zgodi ob zaroditvi.

S hibridnim sirkom ravnamo tako kot s hibridno koruzo: zemljo globoko preoramo, ji obilno gnojimo, sejemo v vrste itd. Hibridni sirek zahteva celo nekaj več nege, posebno ko je še mlad. V naših suhih legah ga moramo sejati v že napravljene brazdice in seme pokriti z 2 cm debelo plastjo zemlje. Med brazdicami mora biti 65 cm razdalje, med stebelci pa naj bo 15 cm razdalje, tako da pride na vsak m² po 10 rastlin.

Od setve do žetve preide 110 do 130 dni. Hibridni sirek sejemo kakih 14 dni za koruzo, ker je v mladosti zelo občutljiv za nizko toploto.

Hibridni sirek je velikega gospodarskega pomena, ker daje visoke hektarske donose zrnja in slame. Pri poskusih v Romagnu so presegli hektarski donos 100 stotov zrnja, v Battipagli (Salerno) pa so dosegli hektarski donos 915 stotov slame, in sicer 692 stotov s prvo košnjo 23. septembra in 223 stotov z drugo košnjo 27. novembra. Sirek namreč daje tudi drugo košnjo, ki pa je mnogo manjša od prve.

Gospodarstveniki pravijo, da bo hibridni sirek odlično nadomestilo za pšenico, katere pridelovanje je potrebno skrajšati, a obenem nova in važna krma za živino.

V trgovini lahko že dobiš seme naslednjih hibridnih sirkov: za zrnje Camelsorgo 59, 65 in 210 ter za krmo Camelsorgo BFF.

Kot krma je sirek več vreden kot koruza: prvi ima 114 krmnih enot, koruza pa 105. (100 krmnih enot = krmna vrednost 100 kg ječmena).

D. K.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

38.

Dr. E. BESEDNJAK

Toda laški župniki, med katerimi je bilo precej protislovenskih nestrpnosti, so izkoristili priložnost, da izrinejo tudi iz te cerkve slovenščino, katero so že od nekdaj prezirali. Dopisnik — zdi se mi, da je bil Virgil Šček — je prav gotovo govoril resnico: saj je dandanašnji narodna zagrizenost še močno razširjena med tržaško italijansko duhovščino. Kdor se hoče o tem prepričati, zadostuje, da vzame v roke letnike glasila Kat. akcije Vite Nuove ter prebere, kaj vse so gospodje o Slovencih že napisali.

Tako je v nedeljo, 17. aprila 1921, bil naš jezik izgnan tudi iz cerkve Starega Sv. Antona, kjer se ni od tedaj naprej nikoli več čula slovenska beseda. Dejanje je bilo grdo zlasti za tedanje čase: namesto da bi preganjane slovenske katoličane kot resnični duhovniki pred fašističnim nasiljem branili, so jim še sami delali krivico tudi na verskem področju.

Protislovenski nastop italijanske nacionalistične duhovščine pri Starem Sv. Antonu je seveda še poslabšal že tako težko, zadušljivo politično ozračje, v katerem se je naš narod pripravljal na volitve. Naši ljudje so imeli vtis, kot da so se proti njim zarotili res vsi Italijani in celo njihovi župniki. Posebno zagrizen je bil med temi ravno tisti pri Starem Sv. Antonu, ki na vratih svoje cerkve že prej ni trpel slovenskih oznak.

Ko je neka prenapeta Italijanka, o kateri je dopisnik rekel, da jo »dobro pozna«, raztrgala z vrat oznanilo slovenske Marijine družbe, ni župnik »niti z mezincem ganil.« Nasprotno, zoper izrecno voljo škofa Karlina, je kratkomalo — odstranil vsa slovenska obvestila.

Proti našemu jeziku je rovaril tudi nestrpni organist Dolzani (nekdanji Dolžan), ki je v znak protesta zoper slovensko petje — odpovedal orgljanje pri slovenski službi božji. Jasno je, da za vsa ta nelepa in krivična dejanja niso bili odgovorni fašisti, marveč tisti, ki so jih v svojem zaničevanju vsega, kar je slovensko, izvršili, to je župnik in njegovi somišljeniki.

Nastop črnosrajčnikov je bil zanje samo dobrodošla preteza, da so 17. aprila lahko uresničili svoje stare protislovenske naklepe ter končno vrgli iz cerkve materin jezik svojih drugorodnih bratov v Kristusu.

IZGNANI REDOVNIKI

Dogodek je vzbudil, razume se, veliko razburjenje in splošno nevoljo med našimi verniki. Duška je dalo svoji jezi v Edinosti tudi preprosto dekle, ki je napisalo: »Hvala Bogu, sedaj je prišel čas, da smo tudi me slovenska dekleta svobodne. Ni nam več treba hoditi ne k pridigi ne k popoldanski službi božji. Zjutraj eno uro več počitka, popoldne pa naravnost na plesišče ali po kak drugi široki cesti...«

Našemu ljudstvu res ni bilo usojeno, da živi na svoji zemlji v miru, uživajoč iste pravi-

ce in svobode, kot ostali ljudje. Ker smo v Edinosti o teh stvareh pisali, so nam narodni nasprotniki očitali, da ne delamo drugega, kot ščuvamo Slovence in Hrvate proti državi. Toda kako je bilo mogoče molčati o dogodkih, ki so se množili pred našimi očmi in o katerih je vse prebivalstvo govorilo? Saj je že naslednji dan po objavi dogodkov pri Sv. Antonu prispela v uredništvo vest o novi krivici na cerkvenem področju. To pot je prišla iz hrvatskega dela Julijske krajine, in sicer z Velikega Lošinja, od koder je bil 14. aprila s silo izgnan poslednji hrvatski redovnik o. Metod Antončič.

V 24. URAH ČEZ MEJO

Na Velekem Lošnju so Hrvati tvorili dve tretjini prebivalstva. Zato so se na otoku mogli od nekdaj ohraniti le dušni pastirji, ki so dobro obvladali hrvatski jezik. To se je pokazalo že koj po letu 1850, ko je duhovnik Marko Raguzin s svojimi prihranki dal ondi zgraditi majhen samostan, v katerega so se najprej vselili benediktinci, a morali že po nekaj letih oditi, ker niso znali neobhodno potrebne hrvaščine. Isto se je primerilo

jezuitom, ki so ravno tako po kratki dobi prostovoljno odšli, ker so uvideli, da ne morejo delovati brez poznavanja hrvatskega jezika.

Razmere so se spremenile l. 1894, ko so bili poklicani na otok tretjeredniki glagoljši, ki so pastirovali v hrvaščini in brali sv. mašo v staroslovenskem cerkvenem jeziku. Celih 25 let so opravljali v splošno zadovoljstvo svoje dolžnosti kot kaplani in veroučitelji v cerkvi in šoli. Ko so po prvi svetovni vojni prišli Italijani na Veleki Lošinj, je pa bilo kmalo vsega konec.

Takoj ob prihodu so najprej odvedli v beneške zapore o. Bernardina Basiševića ter ga spravili od tod v internacijo. Avgusta l. 1920 je policija izgnala 76-letnega gvardijana o. Danijela Zeca, ki je užival veliko spoštovanje tudi pri Italijanih. Istega dne je moral zapustiti samostan še o. Šimunović, tako da je ostal na Velekem Lošnju le o. Metod Antončič. Dne 13. aprila 1921 je pa moral še oditi.

V samostanu se je pojavila v družbi orožnika skupina fašistov in mu ukazala, naj v 24 urah zapusti mesto. Preostalo mu ni nič drugega, kot se nasilju ukloniti. Spravil je svoje borne stvari in drugi dan je za zmerom odplul z otoka.

(Nadaljevanje)

ŠPORTNI PREGLED

NOGOMETNI TEKMI ANGLIJA - ITALIJA

V Londonu sta se 6. maja pomerili A-moštv. Izid je bil 2:2. V prvem polčasu je bila igra obeh skupin precej uravnovešena, uspešnejši pa so bili Angleži. Prvi gol je v 26' zabil Charlton, ki je ukanil Bernasconija in Segata. V 38' je nastala pred italijanskimi vrati zmeda; priložnost je izkoristil Bradley, ki je zabil drugi gol za svoje moštvo, medtem ko je bil Buffon na tleh. Italijani so imeli mnogo ugodnih prilik za gol, toda angleška obramba in neodločnost ter nerodnost (Petris!) italijanske napada so preprečili, da bi žoga prišla v angleška vrata. V drugem polčasu (3') je Brighenti z glavo udaril Flowersa, tako da so ga morali odnesti z igrišča. Tedaj so se Angležem začela majati tla. Neodločnost branilca Shawa je bila vzrok prvega italijanskega gola (11'), ki ga je zabil Brighenti. V 16' so Angleži nevarno napadli: Broadbent je streljal v vrata, Buffon je žogo odbil in zadel ob Bernasconija, tako da sta oba padla. Žoga je prišla ravno pred Charltona, ki jo je brenil proti mreži. Po čudežnem naključju je Bernasconija, ki je bil še na tleh, uspelo preprečiti žogi vstop v vrata. Tedaj so prešli v napad Italijani in Mariani je vrgel žogo v levi kot Hopkinsonove mreže. Tedaj se je vrnil na igrišče Flowers in bilo je konec italijanske premoči. Sledila je vrsta nevarnih angleških napadov, ki pa niso obrodili uspeha.

Po mnenju Angležev so Italijani izenačili (prvič v Angliji) le zaradi četrtne Flowersove odsotnosti, vendar so nekoliko razočarani nad svojim moštvom. Italijani se izida seveda veselijo. V italijanskem moštvu je zaigral najbolje Brighenti, v angleškem pa sta zadovoljila Flowers in Charlton.

V Milanu sta se naslednjega dne srečali mladi moštvi obeh držav. Izid je bil 3:0 (2:0) v korist Anglije. Igra se je začela v znamenju premoči gostov in zmedenosti domačinov. Prvi gol je v 24' zabil Parry, drugega pa v 28' Pointer. V drugem polčasu je Pointer v 12' zabil tretji gol za angleško moštvo. Angleži so zaslužno zmagali in njihov napad je imel razmeroma lahek posel z italijansko obrambo. Od Italijanov sta zadovoljila le Bolchi in Capra.

KOLESARSKA DIRKA PO ITALIJI

Letošnja (42.) dirka je razdeljena na 22 etap. Kolesarji bodo morali prevoziti 3.645 km. Dirka se prične v soboto, 16. maja, v Milanu in se zaključi 7. junija istotam. Letošnje etape so razmeroma kratke, vendar bo »giro« bolj naporen, kot so bili vsi dosedanja v povojnem času. Stiri etape bodo na kronometer. Letos bo na sporedu tudi vožnja okoli

San Marina. Trije cilji bodo na vzpetinah. Za veliko gorsko nagrado je določenih 16 gorskih prelazov.

Etape so naslednje: 1. Milan - Salsomaggiore; 2. krožna etapa okoli Salsomaggiore; 3. Salsomaggiore - Abetone; 4. Abetone - Arezzo; 5. Arezzo - Rim; 6. Rim - Neapelj; 7. vzpon na Vezuv; 8. krožna dirka okoli otoka Ischia; 9. Neapelj - Vasto; 10. Vasto - Teramo; 11. Ascoli Piceno - Rimini; 12. krožna dirka okoli San Marina; 13. Rimini - Verona; 14. Verona - Rovereto; 15. Trento - Bocen; 16. Bocen - S. Pellegrino Terme; 17. S. Pellegrino Terme - Genova; 18. Genova - Turin; 19. Turin - Susa; 20. Turin - St. Vincent; 21. Aosta - Courmayeur; 22. Courmayeur - Milan. Na dirki bodo razdelili 40 milijonov nagrad.

Težko je predvideti, kdo bo letos zmagal. Na prvo mesto pa se bo vsekakor uvrstil kolesar, ki bo dobro prevozil najtežje etape (Salsomaggiore - Abetone, Abetone - Arezzo, Rimini - San Marino, Verona - Rovereto, Trento - Bocen, Aosta - Courmayeur) in bo zasedel dobra mesta tudi v dirkah na kronometer. Največ možnosti za uspeh imajo dirkači, ki vedo, kako je treba čuvati moči za gorske etape in kako izkoristiti vsako ugodno priložnost, posebno na vzpetinah. Gorske etape pa ne odločijo vselej končne zmage. Na zadnjih 13 dirkah so tovrstne etape le štirikrat odločile izid dirke (to je bilo v letih 1947, 1949, 1952, 1953, ko je vedno zmagal Coppi). Zmago si mora kolesar osvajati dan za dnem, biti mora vedno buden in se okoristiti z vsako ugodno priložnostjo. Lani je zmagal Baldini prav zato, ker se je držal teh pravil. Tudi izkušeni Bobet ravna takole; to je dokazal, ko je trikrat zaporedoma zmagal na krožni dirki po Franciji. Italijanski strokovnjaki napovedujejo zmago Luksemburžana Gaula. Po njihovem mnenju bodo posegli v boj za prva mesta: Favero, Nencini, Defilippis, Poblet, Van Aerde ter Van Looy.

SPORT NA GORISKEM

V petek je bilo na Rojcah finalno lakoatletsko tekmovanje med dijaki srednjih šol goriške pokrajine. Med slovenskimi dijaki sta se izkazala licejca Kusič (bronasta kolajna), ki je pretekel 80 m v 10"1, ter Anselmi (srebrna kolajna), ki je vrgel kroglo 14,46 m daleč. Na končni lestvici so slovenske šole zasedle 7. mesto.

... IN NA TRZASKEM

Na Proseku sta se v namiznem tenisu srečali moštvi Skednja (Merlak, Sosič, Hrevatin) in Proseka (Milič, Cibic, Sirca). Končni izid 5:0 je jasen dokaz premoči Skedenjcev.

Zaverovanost v materialistično uživanje in tuji lažni civilizacijski blišč vodi v narodno mlačnost in brezbriznost.

Krhka ustavnost

Po smrti cesarjeviča Rudolfa in cesarice Elizabete je iz cesarjeve okolice zginila vsaka sled ljudi, ki bi mogli na vladarja še vplivati v količkaj ustavnem duhu. Franc Jožef je bil sicer prepričan, da je njegova monarhija najbolj zakonita v Evropi. Zakonitost je pa umeval po svoje, po načinu ustave iz leta 1849, katero je vsilil podložnim narodom s pomočjo ruskih bajonetov.

Vdal se je zunanjemu videzu ustavnosti in demokracije šele, ko je sam sprevidel, da podložnikom lahko s policijo zamaši usta, mislim pa ne more diktirati. V srcu je ostal še vedno strog samodržec in fevdalec, ki ima oblast po božjem pravu, čeprav se za božje zakone prav malo briga. Misel, da je plava plemiška kri povsem nekaj drugega, kot je kri podložnega ljudstva, mu je zastirala pogled na bistvo ustavnosti, da so vsi ljudje enaki.

Se celo med plemstvom je delal razlike, kar se je izražalo v raznolikih naslovih in neenakem stiskanju rok. Navaden grof ali baron ni zanj še nič pomenil. Pravi človek je začel šele pri pokneženem grofu ali vsaj generalmajorju. Roke ni nikdar stiskal nikomur, če ni bil član kake vladarske hiše ali visok plemič.

Baron Margutti je bil šestnajst let pribočnik cesarjevega pribočnika grofa Paara. Vsak dan je moral k cesarju s poročilom. V vseh tistih letih mu je samo enkrat cesar ponudil roko. To je bilo tedaj, ko se je baron prišel cesarju zahvaliti za povišanje v generalmajorja. Stisk cesarjeve roke se je zdel grofu Paaru tako visoko odlikovanje, da je svojemu podrejenemu za to milost posebej čestital. Na baronovo začudeno vprašanje,

SI

V soncu in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

od kod ve za »rokostisk«, mu je Paar skrivnostno razodel, da ga je sam cesar obvestil »o najvišjem rokostisku«.

Cesar ni načeloma sprejemal nobenih predlogov, če so prišli od nevladnih krogov. Vsi vladni in ministrski osnutki so smeli pred parlament, le če jih je on poprej potrdil. Postavodajne zbornice so postale zgolj pri-trjevalnice cesarjeve volje.

Ko je bilo Taaffejevo ministrstvo že popolnoma majavo, je kronski svet priporočil, naj bi se sestavila koalicijska vlada. Vanjo naj bi vstopili tudi nemški liberalci. Cesar se je pa na kratko odrezal: »Jaz ne poznam nobenih parlamentarnih kabinetov, poznam le cesarjevo lastno ministrstvo.« Tudi ni pripustil, da bi člani vlade smeli imeti svoje lastno politično prepričanje ali da bi kakorkoli po svoje gledali na politično življenje v državi. Zato je ukazal, naj se izreče ukor ogrskemu prosvetnemu ministru Trefortu, ker je imel neke pomisleke glede cerkvene politike na Madžarskem. Na osnutek odloka je cesar postavil opazko: »Kam pa pridemo, če bo vsak minister imel svoje politično naziranje?«

Hotel je, da mislijo vsi z eno glavo — z njegovo. Čas pa je prehitel njega in na tako krhki ustavnosti zgrajeno monarhijo. Podložni narodi so iz leta v leto bolj težko prenašali tak pritisk. Prosvetljeni duhovi

med njimi so dvigali glave in narodi so šli za njimi. Niso se več dali krotiti s starim habsburškim geslom »Divide et impera!«

Drobtinice z vladne mize

Zato so na Dunaju, včasih celo za cesarjevim hrbtom, sprevideli, da je treba narodom Avstrije vsaj mrvice vreči z vladne mize, če jim že ne smejo odmeriti pravičnosti.

Za vsako drobtinico so se pa morali narodi boriti z vsemi močmi, da so si jo pridobili. Sploh je avstro-ogrska monarhija preživela zadnje pol stoletje v dovoljevanju drobnih pravic.

Zlasti politična zgodovina Slovencev pod Avstrijo kaže, kako smo se morali potegovati za sleherno ustavno-pravno drobtino. Svoje politične zahteve so slovenski prvaki, kot je znano iz prejšnjih poglavij, postavili že v letu 1848. Od vseh zahtev ni ostalo nič, razen meglenega in širokega paragrafa 19, da imajo vsi narodi države pravico do svojega narodnega in jezikovnega razvoja.

Ta paragraf se je sprejel šele v dobi ministra Beusta, ki se je zbal, da ne bi leta 1867 tudi slovenski poslanci stopili v opozicijo. Minister jim je vrgel drobtinico — gorenjsko železnico — da so glasovali za dualistično ustavo. Mladoslovenci, predvsem Levstik in Jurčič, ki je bil prav tako politik kot pisatelj, so očitali starim prvakom, da so se prodali za skledo leče. (Dalje)

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

64

Stvari v Franciji so se razvijale sicer počasneje, kot smo pričakovali, vendar pa mnogi le še niso izgubili upanja, da bo še tisto leto konec vojne in homo rešeni. O dogajanju na frontah smo bili še precej dobro obveščeni in smo takoj zvedeli za padec tega ali onega mesta. Najbrž se teh zavzetij nihče v Evropi ni tako veselil (kot mi, verjetno niti sami prebivalci tistih mest ne). Vendar so se fronte le počasi pomikale proti Nemčiji. Najbolj nerazumljivo nam je bilo, kako da je fronta v Italiji obtičala tako daleč na jugu. Tega si nismo mogli razlagati drugače, kot da zavezniki sami iz tega ali onega razloga nimajo interesa, poriniti fronto bolj proti severu, ker si je bilo pač težko predstavljati, da jim je potem, ko so se izkrcali in zavzeli v kratkem času vso južno Italijo, nenadno zmanjkalo sil, da bi šli naprej. Za tisto negibnostjo italijanske fronte smo slutili neke nejasne politične račune, o katerih smo večkrat ugibali. Fronta v Italiji nas je še posebno zanimala, ker se nam je zdelo, da bo največjega pomena za Slovenijo. Želeli smo, da bi se Slovencem trpljenje pod nacistično zasedbo čimprej končalo, kar bi se bilo moglo zgoditi v primeru, da zavezniki zavzamejo vso Italijo in skušajo vdreti v Hitlerjevo srednjeevropsko trdnjavo skozi slavna »Ljubljanska vrata«, o katerih strateškem pomenu smo svoj čas toliko slišali in brali. Toda vojna, ki je postavila na laž že toliko ustaljenih pojmov in mnenj, n. pr. o junaštvu kraljeve jugoslovanske vojske, o sposobnosti jugoslovanskih generalov, o »nezavzetnosti« dalmatinske obale, o strateški važnosti Boke Kotorske in še o marsičem, je postavila na laž tudi naše upanje o važnosti »Ljubljanskih vrat« za zavezniške strateške načrte. In (kot so pozneje dogodki dokazali), je bila Slovenija prav ena zadnjih pokrajin na svetu, kjer so se nacisti predali.

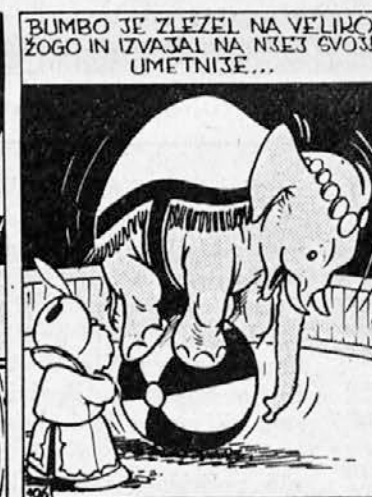
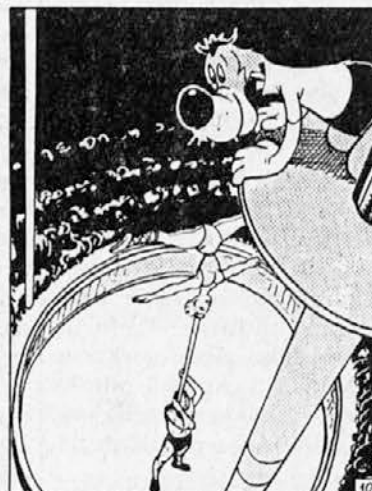
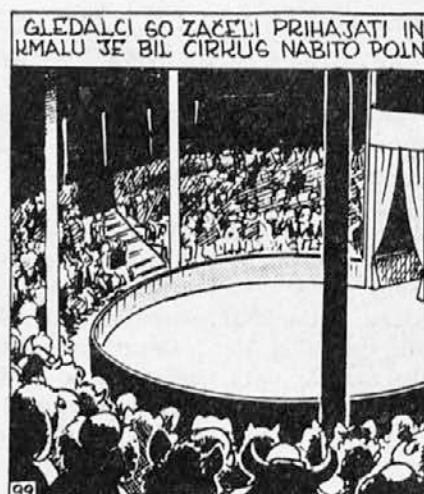
Sredi poletja je obtičala tudi ruska fronta pred Varšavo, kjer so se dogajale apokaliptične stvari. Poljski nacionalisti so začeli z dolgo pripravljenim uporom proti Nemcem in se odkrito spo-

padli z Nemci na vseh koncih in krajih mesta, računajoč, da Nemci ne bodo imeli več časa, da bi zatrli upor, saj so bile sovjetske čete oddaljene od mesta le še nekaj desetih kilometrov in bi bile lahko prodrle v Varšavo v enem samem dnevu. General Bor in politično vodstvo upora sta morda res hotela dobiti mesto v roke, še preden bi sovjeti prišli vanj, in to iz političnih vzrokov, da bi namreč preprečila, da bi sovjeti po svoje obnovili poljsko državo in jo seveda boljše vizirali ter napravili sebi podložno. Vendar smo bili prepričani, da so se odločili Poljaki za upor bolj iz narodnega ponosa in sovraštva do nemškega okupatorja kakor iz hladnih političnih računov, kot so hoteli to pozneje nekateri prikazovati. Politiki in generali so res sposobni takih računov, toda težko bi pripravili stotisoče ljudi, da bi se s takim fanatičnim junaštvom bojevali za njihove načrte ter se dali pobijati, kot so to storili prebivalci Varšave.

Medtem ko so divjali v Varšavi boji, ki so pomenili najstrašnejšo stran v zgodovini tega mesta, pa so sovjetske divizije mirno čakale ne daleč proč in se počasi puškarile z Nemci, ne da bi vsaj navidezno poskušale s kakim napadom, da bi olajšale nemški pritisk na poljske bojovnike v mestu. Pustile so, da so Nemci zadušili še zadnjo iskro upora, nato po so vkorakale v strahotno upustoženo prestolnico, od koder so se Nemci brez boja umaknili. Bilo je kot domenjeno med njimi, da bodo sovjeti še pustili hitlerjancem zadoščenje, da obračunajo s Poljaki, Nemci pa jim bodo v zahvalo prepustili mesto brez boja. Takega domenka sicer najbrž ni bilo, saj si je bilo kaj takega nemogoče predstavljati, uspeh pa je bil vendar isti.

To so bili razburljivi dnevi tudi za Poljake v dachauskem taborišču. Kot že omenjeno, so bili skoraj vsi že dolgo v ujetništvu in so postali precej ravnodušni in celo neobčutljivi do vojnega dogajanja, ki jim toliko časa ni prineslo osvoboditve. Toda epični dogodki varšavskega upora so jih vzdramili in bilo je naravnost presenetljivo, kako živo je zagorel v njih plamen domovinske ljubezni. Celotna naš tihi poljski duhovnik v Wildparku je postal zgovornejši, spuščal se je v pomenke o uporih in usodi Poljske ter se živahno zanimal za razvoj dogajanja v Varšavi. (Dalje)

9
Za
naše
animacije
veliki
detektiv

SLOVENSKO NARODNO GLEDALISCE V TRSTU
Najavljena predstava »Pop Čira in pop Špira« v
petek, 15. maja, na Opčinah odpade zaradi tehn. ovir.
V nedeljo, 17. maja, ob 16.30 v Ljudskem domu v
Sv. Križu
SREMAC - KOSAR

POP ČIRA IN POP ŠPIRA

KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAZENECV v
Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 15.
maja, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I.
Na sporedu je predavanje dr. Stojana Brajše:
»RUSKI MESIJANIZEM«

KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAZENECV v
Trstu in v Gorici vabita na celodnevni izlet,
ki ga priredita z avtobusom v nedeljo, 7. ju-
nija, v Brnško Slovenijo. Prijaviš se lahko
na kasneje do 30. maja v Trstu, ul. Commer-
ciale 5/I. (tel. 28.770), ali pa v Gorici na Travn-
niku 18/II., kjer boš vsak delavnik od 9.30
do 12.30 dobil potrebna pojasnila.

Zanimivosti

- Znani čudaški slikar Salvador Dali (bolj znan po svojih brkih, podobnim dolgim tipalkam, kot po svojih slikah), se je te dni udeležil sprejema pri papežu in mu poljubil roko.
- Za novega predsednika mednarodnega PEN-kluba je bil izvoljen na seji izvršilnega odbora v Londonu italijanski romanopisec Alberto Moravia. Dosedanjí predsednik je bil Francoz André Chamson.
- V Italiji so sprožili hudo ofenzivo proti obveznemu pouku latinščine v srednjih šolah. Za zdaj se zdi, da bo napad odbit, čeprav se je večina najuglednejših kulturnih delavcev izrekla proti obveznemu pouku.
- Italijanski založnik Feltrinelli, ki je prvi izdal Pasternakov roman Dr. Živago, je izjavil v nekem razgovoru z ameriškim časnikarjem, da so ga opozorili na važnost te knjige nekateri ugledni člani ruske partije v Moskvi. Ko pa so potem v Rusiji Pasternaka napadli zaradi knjige, je to Feltrinellija tako užalilo in razočaralo, da je prenehal verovati v komunizem. Najbolj pa ga je razočaral sovjetski pisatelj Aleksej Surkov, ki je prišel leta 1957 v Milan spletkarit proti objavi knjige in se pokazal v svoji sodbi zelo pristranski.

GLASBENA MATICA V TRSTU
V soboto, 16. maja, ob 20.30 v Avditoriju

KONCERT

ORKESTRA RADIA LJUBLJANE
Solist Karlo Rupel • Dirigenta Uroš Prevoršek in Oskar Kjuder

Vstopnice se prodajajo v petek in soboto v Tržaški knjigarni, tel. 61.792 ter eno-uro pred pričetkom koncerta v ul. Roma 15/II.

OBVEŠTILO DVOLASTNIKOM

Kmečka zveza in Zveza malih posestnikov obveščata dvolastnike, ki nameravajo sekati drva v sezoni 1959-60, da je treba do 10. junija vložiti prošnjo za sečnjo. Za natančnejša pojasnila naj se pri-
zadeti zglase v uradih Kmečke zveze in Zveze malih posestnikov v Trstu, ul. Geppa 9.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477